

Уредништвото на Библиотеката за Заводот за основното образование и за образованието на наставниците на СР Србија ни се претстави минатата година со уште една своја публикација. Во неа е содржан материјалот од семинарот за професорите по историја во учителските школи, одржан во Титово Ужице и од советувањето со просветните советници по историја од околските заводи за просветно-педагошката служба во Белград, што беа одржани во јуни односно септември 1965 година. Во првиот дел на зборникот приложите се од чисто педагошко-методски карактер, додека останатите ја обработуваат современата проблематика и општествените процеси кои се одвиваат како во нашата земја, така и во светот.

Посветувајќи му посебно внимание на првиот дел од зборникот, најнапред се задржуваме на статијата од „Јован Т. Нешиќ, „Настава историје у учитељској школи“¹⁾. Во неа, всушност, се даваат извесни аналитички согледувања на актуелната проблематика и состојба на оваа настава во учителските школи во СР Србија. Авторот најнапред ја истакнува двојната улога на наставата по историја во овие школи: првата, да им даде солидно образование и изврши врз нив воспитно влијание, и втората, во извесна мера да ги оспособи во стручен поглед, како би можеле со успех да го предаваат материјалот по историја, предвиден за обработување во одделенската настава. Меѓутоа, ние сметаме дека оваа, втората, задача и припаѓа првенствено на наставата по методика, а дека како основна задача на наставата по историја и во овие училишта си останува онаа — првата. Авторот правилно одбележува оти идеализирањето на минатото, внесување на романтизам, на национализам, етноцентричното прикажување на историската личност и сл.²⁾ произлегува од недоволната марксистичка наобразба на наставниот кадар. Тоа е битен услов „за да се одговори со успех на деликатната должност на воспитувачот“ Посветува внимание и на обработката

на т. н. комплексни теми. Од излагањето се гледа дека дел од наставниците сè уште не можат да се снаоѓаат при обработката на овие теми, што е карактеристика на наставните програми по историја во овие школи. Се констатира дека тешкотните за тоа се што учебниците не се работени според потребите на учителските школи. Го поздравува напорот и се застапува за комплексно обработување на НОБ „од Ѓевѓелија до Триглав и од Тимок до синиот Јадран“, за истакнување на југословенскиот карактер на борбата. Меѓутоа, последново не треба да се врши декларативно, туку да се засновува на анализата на историските документи и податоци. Исто така, не би требало да се однесуваме дискриптивно спрема периодот на социјалистичката изградба. Стремејќи се да даде еден општ пресек на состојбата на историската настава, се застапува и за користењето ликовните и литературните дела во наставата, потоа, за подобро и посистематско усвојување од учениците на историските поими и категории, за местото на културната историја, а посебно на културната историја на најновото време, кое сосема минимално или никако не се реализира. Допирајќи се и до другите компоненти на наставата (наставни методи и форми, на нагледноста, на актуелизацијата и корелацијата на наставната материја и др.), ја завршува статијата со осврт на работата на стручните активи на наставниците по историја во учителските школи, сугерирајќи им во центарот на нивното внимание да бидат следниве две прашања: што треба да се преземе на планот на унапредувањето и осовременувањето на наставата по историја и какви мерки треба да се преземат за стручно и идејно-политичко изградување на личноста на наставникот. Душан Лазиќ во прилогот „Проверавње знања у настави историје“ му посветува внимание и на ова важно прашање кое станува мошне актуелно со оглед на дискусиите околу програмирањето на наставата. Макар што има

¹⁾ Напоменуваме дека истите во СР Србија не се укинати.

²⁾ Што е појава и во наставата по историја и на територијата на нашата Република.

претерувања и категорички ставови³⁾ и што низ третманот на прашањето не постои разликување на наставата од прв и втор степен, вредноста на оваа статија е во тоа што се даваат практични упатства како да се утврдуваат, проверуваат и обопштуваат знаењата кај учениците. Откако го категоризира проверувањето на знаењата на два основни вида (усно-преку методата на разговорот или преку раскажување или комбинирање на едното со другото и писмено — преку контролни писмени задачи, тест и анкета), авторот со право се задржува најмногу на тестот, кој во последно време се почесто се применува. Дава конкретности околу начините како треба да се користи, за критериумите за неговата примена, до која степен е употреблив и со право се искажува против препенувањето или потценувањето на тестот. За таа цел мошне внимателно и јасно го разработува прашањето и напомува каква цел, каде и кога и во кои услови може тестот да се применува успешно, особено од гледиштето што тој овозможува рационално да се користи времето, побрзо и поефикасно да се доаѓа до т. н. „објективен увид во знаењето на учениците“ и што ги „открива позитивните и негативните страни во работата на наставникот“. Авторот дава и мошне добри и јасни укажувања за типовите на тестови и според тоа како се употребуваат, со разработени примери. Статијата завршува со мислата дека и овие часови треба да бидат „плански и смислено организирани“, зашто „без тоа нема да има успех во работата“ (стр. 47).

Рајко Јаковљевиќ со статијата „*Дија-филм и филм у настави историје*“ во воопштени црти не запознава со техничките и методски предности што треба да ги има ова визуелно односно аудио-визуелно наставно средство, кое сè повеќе зазема место во нашиот живот, а и поширока примена во училиштата. При тоа, правилно се поаѓа од потребата за поголема интензификација на оваа настава, во која „функцијата на зборот на наставникот“ — макар значајна — мора да биде поставена во „координативен однос со визуелните извори“,

зашто тие „како упоришта на неопределената перцепција... создаваат база за динамика и активност на учениците во процесот на наставата по историја.“ (стр. 48). Авторот ја изнесува веќе познатата разлика помеѓу дија-филмот и дијапозитивите и предностите на последните при нивната примена во наставата; потоа, методските карактеристики што можат да се извлекат од нивните технички особености, како и предностите што ги има проекцијата, и на едниот и другиот при дневната светлина. Укажува на специфичните психолошки и дидактички предимства што ги има дија-филмот (стр. 51). Правилно се истакнува дека дија-филмот може „да се користи на сите етапи на наставниот процес при обработката на наставната едника“ и во „другите етапи и форми на наставната работа“. Меѓутоа, како авторот да го третира дија-филмот само како средство за илустрирање на наставниковото излагање и за „поткрепување на апстрактните поими кои се изложуваат во вербална форма.“ Значи дија-филмот и филмот не се разгледува и како наставно средство кое може да послужи и како извор на нови знаења. Исто така, не е јасно зошто по однос содржината на дија-филмот се наблегнува и ограничува излагањето повеќе на археолошкиот материјал (на „сликите на репродукциите“ и на „сликите на реконструкциите“) при што се мисли предимно на материјалот од историјата на стариот и средниот век. Имено, не му е дадено место на документациониот фотографски материјал од најновата историја, а посебно од историјата на НОБ? (стр. 52). Значајни се укажувањата на авторот на методските можности што ги пружа композицијата на дија-филмот која може да биде разновидна — и тоа како преку изборот, групирањето и подредувањето на сликовниот и текстурниот материјал така и во поглед на користењето на фотографската камера за општ, среден и крупен план. Последново има посебна важност за развивање на способноста на учениците за посматрање. По наше мислење, во оваа статија највредни се општите методски поставки во работата

³⁾ Како, на пример, дека наставникот е должен однапред да ги определи учениците што ќе ги испитува (стр. 36) или се тврди дека „бројот на посебните часови за проверување на знаењата во текот на годината не би требало да биде поголем од 4—5“ (стр. 36) или во поглед на одредување само на два начина на користење на наставните средства на овие часови (стр. 37).

со дија-филмот кои, иако уопштени, сепак можат да му служат на наставникот како раководства во наставната работа со дија-филмот. Мошне правилно се подвлекува одамна познатото правило дека при работа со дија-филмот „најважното место му припаѓа несомнено на самото посматрање на прожектираните слики, при што наставникот го има предвид водењето на учениците кон посматрање и анализирање на поединечното на сликата“ (стр. 55).

Професорот на ВПШ во Нови Сад, *Злајибор Пойовиќ*, во својата статија „*Ванчасовни рад ученика у вези са уџо-знавањем њрошлости*“, дава едно солидно образложение на ова прашање, дотолку повеќе што самостојната работа на учениците како посебна наша преокупација овде доминира, зашто таа доаѓа до најголем израз во вончасовната работа и тоа главно во основните училишта, за која училишна возраст и главно се говори во овој прилог. Авторот најнапред се стреми теоретски да го прецизира поимот: што се подразбира под самостојна работа на учениците и која е нејзината цел. Мошне е позитивно и тоа што конкретно го прикажал богатството на форми и содржини за развивање на самостојната активност на учениците и особено нивното педагошко и психолошко значење за наставата по историја. При тоа им посветува посебно внимание на усмениот или писмениот реферат како на „највисока форма на самостојната работа на учениците од основните училишта.“ Ова е од особено значење во статијата, зашто мнозина наставници тоа го забораваат и при некакво демонстрирање на вончасовната работа со учениците сето тоа го изведуваат нестручно и формалистички. Посебно внимание привлекува местото каде конкретно се укажува на содржините и можностите за вончасовната работа со учениците на материјалот за историјата на НОБ, дотолку повеќе што е тоа наша најблиска историја и што поради тоа можностите и формите за

самостојната работа со учениците во рамките на вончасовната активност се речиси, неограничени (стр. 68 и 69). Се укажува и на примери на успешна таква работа во одделни училишта во земјата.

Овие четири прилози со педагошко-методска содржина се дополнуваат со прилози со исто така актуелна историска тематика и, како што напоставме погоре, имаат големо значење за подлабоко запознавање на нашите наставници со некои од современите процеси кај нас и во светот. Бидејќи сме сигурни дека и тие ќе побудат посебен интерес и меѓу нас, ги наведуваме односните прилози, а тоа се: „*Комуна, суштина и значај комуналног сисџема*“ од *Рагошин Рајовиќ*; истиот автор ги дава и општите карактеристики во посебна статија на „*Друшџвено самоуправљање у СФРЈ*“; Д-р *Анџон Колендиќ* има два прилога: „*Принципи сџољне џолиџишке СФРЈ*“ и „*Расџаг колонијалног сисџема и џојава неоколонијализма*“, и најпосле *Љубомир Палигориќ* дава интересен преглед на меѓународното работничко движење во современиот свет со прилогот „*Оџшџи џоглед на биџне карактерисџишке савременог радничког џокреџа*“. Забележувајќи дека можела да биде подобра корекцијата на текстот, бидејќи се работи за книга која треба потрајно да се користи од наставниците, повторно истакнуваме дека истата е од голема корист за нашиот наставен кадар по историја, особено оној што допрва навлегува во наставничката работа. Затоа, нејзиното излегување е секако за поздравување. Оценувајќи ја како мошне позитивна практиката во СР Србија, ние по овој повод би сакале да сугерираме во иднина да се публикуваат што поредовно материјалите од вакви и слични семинари, зашто они кои немале можност да учествуваат на истите, преку вакви и слични публикации ќе можат да се запознаат со тематиката што била изнесувана на нив.

B. K.